

інших напрямів позашкільної освіти дітей, підлітків, молоді. Це визначає і перспективи в підвищенні кваліфікаційного рівня тренера, педагога, наставника.

Позашкільна сфера в житті підростаючого покоління має ризики залучення в неправомірні види діяльності. Тому доцільно ретельніше аналізувати роботу різних клубів, секцій, угруповань релігійного характеру.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний звіт про круглий стіл «доступність позашкільної освіти як необхідна умова розвитку здібностей дітей». URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1274-analitichnij-zvit-pro-kruglij-stil-dostupnist-pozashkilnoji-osviti-yak-neobkhidna-umova-rozvitku-zdibnostej-ditej>.
2. Користь та «легенди» східних єдиноборств. URL: <https://dreamtame.com/news/article/13>.
3. Педагогіка. URL: <https://studfile.net/preview/5253138/page:6/>.
4. Східні єдиноборства для дітей у Києві. URL: <https://fitnessclubs.ua/uk/Vostochnye-edinoborstva-o89/>.
5. Як вибрати секцію єдиноборств для дитини? URL: <https://athlete.com.ua/uk/yak-vibrati-sektsiyu-edinoborstv-dlya-ditini/>

***Тетяна Переяславець,**
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
спеціальність 231 «Соціальна робота»,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

Науковий керівник: **Наталія Литвинова,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)

НАЦІОНАЛЬНІ РЕАЛІЇ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. У зв'язку з військовими діями в Україні, кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) значно зросла, і за даними на 2023–2024 роки вона складає близько 7 млн осіб. Ситуація потребує активної соціальної роботи, яка спрямована на підтримку ВПО, адже вони залишили свої домівки та відчувають соціальні труднощі, пов'язані з новими умовами життя. Системна допомога внутрішньо переміщеним особам є одним із пріоритетних завдань соціальної політики, оскільки сприяє мінімізації наслідків життєвих криз, особливо під час воєнного стану [1, с. 10].

Виклад основного матеріалу. Сьогодні змінилась організація соціальної роботи та соціальної допомоги. Раніше здебільшого цим займалися благодійні фонди, волонтери, міжнародні організації, сама допомога була несистемною та розрізненою, залежно від того, хто доставив допомогу, до якої громади була вона доставлена, хто зміг її організувати. Сьогодні ж це, як правило, координація допомоги в кожному регіоні й на рівні держави гуманітарними штабами, взаємодія та співпраця державних установ, міжнародних і волонтерських організацій, вона також організовується державою, органами місцевої влади та самоврядування, соціальними службами. Практично вивчаються потреби внутрішньо переміщених осіб через чат боти, соціальні мережі, телефони, організовано безпосереднє спілкування із соціальними працівниками, адже враховується набутий досвід за останнє десятиріччя. Не на останньому місці серед внутрішньо переміщених осіб посідають й проблеми працевлаштування. Тому, соціальна робота із внутрішньо переміщеними особами – один з ключових напрямків діяльності різних недержавних та державних організацій. В умовах військового конфлікту в Україні організація соціальної роботи з ВПО змінилася з несистемної до системної, за участю державних органів, волонтерів і міжнародних організацій. Основні напрямки соціальної роботи з даною категорією громадян:

1. Професійна та трудова адаптація. Цей напрямок включає працевлаштування внутрішньо переміщених осіб з урахуванням наявної кваліфікації, а також потреб ринку праці, розвиток самозайнятості, організація перепідготовки та професійної підготовки.

2. Рішення проблем матеріальної компенсації шкоди в ході залишення колишнього місця проживання. Цей напрям включає в себе організацію роботи з надання житла, необхідної медичної допомоги, встановлення розмірів збитків, виплату встановлених законом допомог.

3. Подальший розвиток або формування гармонійних взаємин із місцевим населенням. Тут доволі важлива організація роботи груп взаємодопомоги.

4. Психологічна реабілітація та адаптація. Мова йде про професійне виконання обов'язків фахівцями допоміжних професій.

5. Створення необхідних умов з метою успішної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нове суспільство. Даний напрямок передбачає досягнення соціальної рівності, створення міжкультурних комунікацій, надання потрібної допомоги, освітніх послуг, розвиток соціального захисту [2, с. 153].

Важливою є робота мультидисциплінарної команди, що складається з психологів, соціальних працівників та інших фахівців, що можуть надати комплексну підтримку, координацію та інтеграцію внутрішньо переміщених осіб в нове середовище [3, с. 66].

Соціальна робота з ВПО в умовах воєнного стану в Україні має бути системною та спрямованою на довгострокову адаптацію осіб. Основними завданнями є розробка ефективних форм соціальної підтримки, реабілітації та забезпечення доступу до роботи і житла. Перспективи подальших досліджень включають розробку нових методик для роботи з ВПО, які враховують сучасні виклики та особливості кожної категорії постраждалих.

Аналізуючи досвід зарубіжних країн виокремимо найбільш ефективні практики стосовно соціальної роботи та захисту внутрішньо переміщених осіб:

1. При вимушеному внутрішньому переселенні виникає першочергова проблема у забезпеченні житлом. Як варіант можемо розглядати грошові компенсації при частковому руйнуванні або втраті житла; безвідсоткові кредити на придбання житла. Так, наприклад, в Молдові компенсація відповідає ринковій вартості втраченого житла, а в Грузії розмір допомоги складає майже 10 тис. дол. США. Можливим також є тимчасове розселення у будинках наявного житлового фонду і в адміністративних будівлях.

2. Забезпечення та відновлення зайнятості. Так, внутрішньо переміщені особи отримують соціальну допомогу у зв'язку з безробіттям. У більшості країн до активного стимулювання працевлаштування та зайнятості надаються сільськогосподарські ділянки.

3. Виплата матеріальної допомоги. Серед таких отримувачів, насамперед, є інваліди, пенсіонери, найуразливіші верстви населення. Також у Грузії існує великий досвід у реалізації цього заходу, а діти шкільного віку мають право на отримання одноразової допомоги на початку навчального року. Азербайджан своєю чергою у вирішенні таких питань надає адресну допомогу переселенцям у формі промислових та продовольчих товарів одноразово чи регулярно.

4. Проблеми соціального забезпечення. Майже в усіх країнах це вирішуються на підставі закріплених соціальних гарантій. Так, за усіма переселенцями зберігається право на медичне обслуговування, пенсійне забезпечення, безкоштовну середню освіту. В Азербайджані для школярів, із переліку вимушених переселенців, на безоплатній основі надаються підручники та шкільне приладдя, а для студентів закладів вищої освіти існує програма компенсації вартості навчання, надання пільг на оплату навчання.

5. Інституціональне забезпечення вирішення проблем. Так, наприклад, у Грузії існує Міністерство у справах вимушеного переміщення з окупованих територій, у Сербії – Комісаріат із питань біженців та міграції, в Азербайджані – Державний комітет по роботі з особами, які вимушено покинули місця постійного проживання.

6. Створення умов для повернення внутрішньо переміщених осіб до попередніх місць проживання. У випадку звільнення від окупації та припинення бойових дій режиму постане важливе питання повернення внутрішньо переміщених, потреба

повернення у власність об'єктів нерухомості. У разі знищення об'єктів нерухомості практика іноземних країн демонструє надання державної допомоги, як правило одноразової, для відновлення житла, виплата часткової компенсації від вартості будівництва або купівлі житла.

Таким чином, соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами під час дії воєнного стану, як правило, базується на середовищному підході, а також передбачає створення захищеного простору для цього контингенту громадян. Вона здійснюється шляхом формування та реалізації соціальних програм діяльності, формуванням ціннісних орієнтацій, позитивного сприйняття змін, генерування соціальних ініціатив, сприяння ідентифікації з соціальним простором.

Використання та запровадження передового досвіду іноземних країн сприятиме максимально швидкому вирішенню нагальних проблем внутрішньо переміщених осіб, що виникають як наслідок саме раптового переїзду, зміни місця проживання, наданні допомоги потерпілим громадянам, впровадження політики самозбереження відповідної території.

Висновки. На основі викладеного можемо говорити про потребу поліпшеної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи із внутрішньо переміщеними особами, вдосконалення змісту такої підготовки. Перспективами подальших досліджень можуть виступати дослідження методик та технологій підготовки соціальних працівників до роботи із сім'ями внутрішньо переміщених осіб з дітьми з особливими потребами під час дії воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Мельник Л. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами: виклики і перспективи // *Науковий журнал*. 2023. №5. С. 10-11.
2. Чуйко О. Вплив екстремальних факторів на адаптацію ВПО // *Журнал соціальних досліджень*. 2024. №4. С. 153.
3. Пристанська Г. Психосоціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб // *Психологічний вісник*. 2023. №3. С. 66.
4. Русаль Л. Соціальна допомога в умовах воєнного конфлікту // *Журнал соціальної політики*. 2023. №2. С. 49.
5. Приклади надання житла ВПО в Україні // *Вісник соціальної політики*. 2024.